

Nr 107.

Ankom till riksdagens kansli den 22 maj 1917 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfälligt avlöningsförbättring för vissa lantmätare ävensom en i ämnet väckt motion.

(1:a avd.)

Under punkt 89 i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition angående anslag till provisorisk avlöningsförbättring åt vissa befattningshavare vid lantmäteristaten, som Kungl. Maj:t kunde komma att avlåta till riksdagen, för detta ändamål å extra stat för år 1918 beräkna ett belopp av 100,000 kronor.

I en till riksdagen avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 275, har Kungl. Maj:t nu under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels medgiva, att under år 1917 må såsom tillskott till krigstidstillägg utgå av statsmedel till distriktslantmätare 300 kronor, till extra lantmätare 360 kronor och till lantmäteriauskultant med arvode från medel å staten för lantmäteristaten i orterna 360 kronor;

dels förklara, att för åtnjutande av sådant tillskott de angående krigstidstillägg meddelade bestämmelser skola i tillämpliga delar lända till efterrättelse, med rätt för Kungl. Maj:t att meddela de närmare föreskrifter, som för tillämpning av dessa bestämmelser kunna vara erforderliga;

dels medgiva, att Kungl. Maj:t må äga att, i överensstämmelse med av departementschefen tillstyrkta grunder, för år 1917 medgiva tillskott av statsmedel jämväl åt kommissionslantmätare och vice kommissionslantmätare, som fortfarande utöva praktisk verksamhet;

dels medgiva, att för såväl tiden från den 1 juli 1917 till årets

slut som år 1918 arvoden å 600 kronor må av statsmedel utbetalas till 40 lantmäteriauskuhtanter, vilka icke åtnjuta arvoden från medel å staten för lantmäteristaten i orterna;

dels ock för nu angivna ändamål under titel »tillfällig avlöningsförbättring för vissa lantmätare» å extra stat för år 1918 under nionde huvudtiteln anvisa såsom förslagsanslag, högst, 100,000 kronor, ävensom medgiva, att Kungl. Maj:t må härav låta under år 1917 av tillgängliga medel utanordna intill 76,000 kronor.

Beträffande utredningen i detta ärende tillåter sig utskottet hänvisa till berörda statsrådsprotokoll.

För egen del har departementschefen i detta ärende anført följande:

»Av den lämnade redogörelsen framgår, att lantmäteristyrelsens nu ifrågavarande förslag, även det den 2 mars 1917 avgivna, avser ett definitivt ordnande av hithörande förhållanden i de i varje särskilt fall behandlade delarna av ämnet. Andra delar av ämnet, bland annat den viktiga frågan om ökning av lantmäteridistriktet, äro emellertid ännu föremål för utredning inom lantmäteristyrelsen. Såväl på grund av det sammahang, vari alla dessa frågor stå till varandra — vilket lantmäteristyrelsen uttryckligen framhöll i den skrivelse den 30 december 1915, vari begärdes bemyndigande att tillkalla sakkunniga för utrednings verkställande — som med hänsyn till den jämförelsevis sena tidpunkt under nu pågående riksdag, då dessa ärenden kunnat, sådana de nu föreligga, anmälas för Kungl. Maj:t, finner jag det omöjligt att tillstyrka, att i desamma beslut fattas av genomgripande och för framtiden bindande innebörd. Jag har desto mer skäl härtill, som, bland annat med hänsyn till vissa på senare tid inom riksdagen väckta motioner, vilka vunnit andra kammarens understöd, särskilt frågan om det förhållande, vari staten och jordägarna böra deltaga i kostnaderna för lantmäteriförrättningar, torde behöva noggrant skärskådas. Jag anser alltså i likhet med min närmaste företrädare dessa frågor tarva ytterligare utredning samt hoppas bliva i tillfälle att inom kort föreslå Eders Kungl. Maj:t vidtagande av åtgärder i dylikt syfte.

Jag finner sålunda förslagen om ändring av lantmäteritaxan, om tillerkännande åt lantmätarna av dagtraktamenten av statsmedel samt ersättning för publik renovation m. fl. förslag, vilkas genomförande skulle för dem medföra förbättrad ekonomisk ställning, icke nu böra upptagas till slutlig prövning. Jag vill emellertid framhålla, att, vad mättningsförordningen angår, jag anser det vara särdeles viktigt, att en sådan förordning så snart som möjligt utfärdas. I den mån det

visar sig oundgängligt att samtidigt med utfärdandet av en sådan förordning vidtaga ändringar av taxan, lärer det böra ske, dock utan att de huvudprinciper, på vilka taxan är byggd, rubbas, innan riksdagen fått tillfälle att taga ställning till frågan i dess helhet.

Emellertid finner jag starka skäl tala för att under nuvarande tider bereda den lantmåteripersonal, som huvudsakligen eller helt och hållet är hänvisad till att hämta sina inkomster från arbete enligt taxa, någon förbättring i ekonomiskt hänseende. Det bör nämligen framhållas, att sådana inkomster icke enligt föreliggande förslag angående krigstidstillägg skulle grundlägga rätt till dylik löneförbättring, och att den fastställda taxan hindrar lantmäterna att själva kräva höjd betalning för sitt arbete. Därjämte synes det mig önskvärt att bereda särskild förbättring åt åtminstone en del av det stora antalet lantmateriauskultanter, som icke åtnjuter något arvode av statsmedel. Förste lantmätare och amanuenser, vilka åtnjuta full statsavlöning, varå krigstidstillägg beräknas, avses däremot icke med min följande framställning.

Enligt Kungl. Maj:ts proposition nr 129 till innevarande års riksdag må krigstidstillägg under år 1917 utbetalas till befattningshavare i statens tjänst med 15 procent å de i avlöningen ingående kontanta förmånerna av i propositionen uppräknade slag, dock högst med 600 kronor. Sådant tillägg skulle alltså utgå för distriktslantmätare utan ålderstillägg med 300 kronor, för extra lantmätare med 240 kronor och för sådan lantmateriauskultant, som åtnjuter arvode, med 90 kronor.

Vid den år 1909 beslutade omregleringen av lantmåteristaten i orterna minskades, som ovan angivits, taxans tariffer med en tredjedel såsom ett slags vederlag för att avlöningar på stat bereddes personalen. Då denna omreglering icke avsåg att innebära någon löneförbättring, torde det alltså kunna anses, att man för distriktslantmäterna och extra lantmäterna beräknade, att de skulle framdeles från arbete mot ersättning enligt taxa hämta ungefär dubbelt så stor inkomst som sin avlöning av staten. För auskultanter med arvode, vilka befattningshavare erhöles vida lägre avlöningar än nyssnämnda lantmätare, måste uppenbarligen inkomsten enligt taxa anslås till större andel av totalinkomsten, för att denna skulle kunna bereda dem möjlighet att existera på densamma. Ät auskultanter utan arvode gavs icke något slags ersättning för taxeminskningen. De hämta hela sin tjänsteinkomst från arbete enligt taxa. Av dessa skäl måste, när hela den praktiskt verksamma lantmåteripersonalen tages såsom en helhet, inkomsterna av arbete enligt taxa motsvara mer än dubbla beloppet av de avlöningar, som utgå till samma personal. Dessa avlöningar utgöra tillhoppa 302,000 kronor. Av

lantmäteristyrelsen har nu meddelats, att arvodena för förrättningar, som utförts efter myndighets förordnande, nedgått från 1,237,780 kronor i medeltal för åren 1903—1909 till 950,386 kronor i medeltal för åren 1910—1914 och till 816,240 kronor för år 1915. Medeltalet för åren 1910—1914 är emellertid, såsom lantmäteristyrelsen framhållit, så till vida missvisande, som i detsamma ingå arvoden för en del förrättningar, som påbörjats före år 1910 och som därför skolat betalas efter den äldre, högre taxan. Arvodessumman för år 1915 torde däremot vara tillfälligtvis låg. Utom dessa förrättningar på grund av myndighets förordnande verkställas även andra förrättningar. För tiden före år 1910 saknas statistik därom, men därefter kan årsinkomsten därav anslås till 100,000 å 110,000 kronor. Inalles synas således lantmätarnas inkomster på grund av arbete enligt taxa numera kunna beräknas till omkring 950,000 kronor, vilket även lantmäteristyrelsen uppgivit. Statsavlöningen utgör alltså för kåren, tagen som en helhet, knappt en tredjedel av dess inkomster enligt taxa.

Dessa beräkningar synas mig ägnade att ytterligare ådagalägga befogenheten av att under närvarande tidsförhållanden inkomstökning beredes ifrågavarande lantmätare även på annat sätt än genom krigstidstillägg till de jämförelsevis små avlöningarna åt den del av personalen, som överhuvud åtnjuter avlöning av staten.

I avseende å sättet för beredandet av sådan inkomstökning skulle det möjligen förefalla mest konsekvent och bäst överensstämmande med det nuvarande systemet, om man medgäve en procentisk förhöjning av taxan efter samma proportion, vari krigstidstillägget står till statsavlöningen, nämligen femton procent. Vid närmare undersökning av denna utväg har jag emellertid funnit mig icke kunna tillstyrka densamma. Redan på grund av att för distriktslantmätare och extra lantmätare en sådan ökning får antagas skola med tillägg av krigstidstillägget till deras statsavlöning betydligt överstiga 600 kronor, samt att för auskultanterna deras inkomstökning skulle — för dem, som åtnjuta arvode, nästan helt och hållet och för de övriga uteslutande — bekostas av jordägarna, har gjort, att denna väg ej synes böra beträdas. Även om taxehöjningen gjordes mindre och fyllnad gäves av statsmedel, hava verkställda undersökningar visat, att särdeles invecklade bestämmelser tarvades, särskilt med hänsyn till att en taxehöjning ej skulle kunna träda i kraft förrän tidigast den 1 instundande juli och alltså för innevarande år göra blott halv verkan men för följande år verka med sitt hela belopp. För övrigt synes det mig, med hänsyn till föreliggande särskilda omständigheter och då eventuella ändringar i fråga om lant-

mätarnas tjänsteinkomster icke lära kunna undgå att för staten medföra rätt betydligt höjda utgifter, kunna väl försvaras, att staten i detta fall nu åtager sig att utgiva det vederlag i stället för krigstidstillägg, som må finnas böra utgå. Det bör ej heller lämnas obeaktat, att genom en taxehöjning, om än av jämförelsevis mindre storlek, de brister och ojämnheter den nuvarande taxan, såsom lantmäteristyrelsen framhållit, företer, skulle ytterligare skärpas.

Jag vill alltså tillstyrka, att de behövliga tillskotten nu lämnas av statsmedel.

Om man, såsom förut framhållits, kan antaga, att distriktslantmätare och extra lantmätare erhålla från arbeten enligt taxa dubbelt så stor inkomst som statsavlöningen, skulle denna inkomst i genomsnitt uppgå till respektive 4,000 och 3,200 kronor samt deras totalinkomst till respektive 6,000 och 4,800 kronor. För bägge kategorierna skulle alltså det för krigstidstillägg bestämda maximum av 600 kronor komma i tillämpning och deras totalinkomst därefter uppgå till respektive 6,600 och 5,400 kronor. Det särskilda tillskott av statsmedel, som krävdes för att uppnå nämnda maximum, skulle utgöra för de förra 300 kronor och för de senare 360 kronor. Efter ett antal av 110 distriktslantmätare och 40 extra lantmätare uppgår det härtill behövliga beloppet inalles till 47,400 kronor.

För de avlönade auskultanternas del måste beräkningen göras annorlunda, enär, såsom förut framhållits, annan proportion mellan arvode och taxeinkomster måste användas. I auskultantföreningens förut omförmälda, den 31 mars 1917 inkomna skrift har medelinkomsten för dem, som icke åtnjuta arvode, uppgivits till 2,200 à 2,400 kronor. Då de auskultanter, som hava arvode, icke torde i fråga om arbetsinkomster vara sämre ställda, lärer, med tillägg av deras arvode, deras totalinkomst kunna beräknas till 3,000 kronor. Femton procent härå utgör 450 kronor, varigenom deras totalinkomst skulle uppbringas till 3,450 kronor. Då de skulle erhålla 90 kronor såsom krigstidstillägg till sitt arvode, bör av statsmedel ett ytterligare tillskott av 360 kronor ges, vilket för 30 dylika befattningshavare gör ett belopp av 10,800 kronor.

Vad därefter de oavlönade auskultanterna beträffar skulle enligt samma princip femton procent å deras arbetsinkomster, beräknade till 2,400 kronor, göra 360 kronor för varje. I detta fall finner jag det dock mindre lämpligt att utdraga principen i sina konsekvenser. Dessa auskultanter hava mycket växlande tjänstålder, deras arbete är av olika omfattning och till följd härav växla även deras inkomster. Att utan vidare likställa dem allesammans, skulle enligt min mening innebära

ett obehörigt gynnande av de yngre. Jag finner däremot goda skäl tala för att tillfälliga arvoden beredas åt ett lämpligt antal av de äldsta och mest förtjänta, med praktiskt lantmäteri sysselsatta auskultanter, som ännu ej åtnjuta dylikt. Jag vill erinra, att lantmäteristyrelsens förslag den 20 maj 1916 gick i denna riktning. Arvodesbeloppet för dessa synes mig böra beräknas efter ett belopp av 600 kronor för helt år liksom för de nuvarande auskultanterna. Om de å detta arvode erhålla krigstidstillägg, beräknat efter 90 kronor för helt år, skulle totala årsinkomsten för dem kunna beräknas till 3,090 kronor. Att nu medge ett sådant tillfälligt arvode synes mig icke innebära någon betänklighet eller vara till hinder för framtida avlöningsregleringar. Ifall genom revision av taxan eller annorledes ökade inkomster framdeles beredas auskultanterna på annat sätt, kunna dessa arvoden, om så finnes lämpligt, indragas.

Antalet dylika arvoden synes mig lämpligen kunna bestämmas till 40. För helt år skulle detta för staten medföra en totalutgift av 24,000 kronor. Då dylika arvoden för år 1917 icke torde böra beviljas från tidigare tidpunkt än den 1 juli, blir beloppet för samma år 12,000 kronor.

Vad jag hittills anfört har haft avseende å innevarande år. Ifall krigstidstillägg och tillskott till dylikt behöva beredas även för nästkommande år, torde frågan därom bliva föremål för prövning av 1918 års riksdag. Oberoende huru därmed må bliva och under framhållande att en genomgripande taxerevision icke lär kunna träda i kraft förrän med ingången av år 1919, anser jag emellertid det vara synnerligen önskligt, att sistnämnda nya 40 auskultantarvoden må utgå även under år 1918. Härtill krävas ytterligare 24,000 kronor.

De fåtaliga mot taxa praktiserande lantmäteritjänstemän, som icke inbegripas i de nu av mig omförmälda tjänstemannakategorierna — vissa kommissionslantmätare och vice kommissionslantmätare, som icke sökt eller vunnit anställning å den nya staten — uppbära icke någon statsavlöning och erhålla således ej heller något krigstidstillägg såsom sådana. I de fall, då med analogisk tillämpning av reglerna för krigstidstillägg och de nu av mig tillstyrkta grunderna något tillskott av statsmedel må för innevarande år finnas böra utgå åt dem, torde det få tillkomma Kungl. Maj:t att för varje särskilt fall därom besluta efter lantmäteristyrelsens hörande. Det belopp, som kan komma att tagas i anspråk härtill, blir i varje fall ganska obetydligt.

De av mig nu tillstyrkta bidragen — med bortseende från det sistnämnda — utgöra $47,400+10,800+12,000+24,000=94,200$ kronor. Med hänsyn till eventuellt tillskott åt nyssnämnda lantmätare å gammal

stat torde anslagsbeloppet böra upptagas till jämnt 100,000 kronor. Hela detta belopp, utom de 24,000 kronor som äro avsedda till auskultant-arvoden under år 1918, bör få utgå redan i år. Såsom förut erinrats har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för ändamålet beräkna ett belopp av 100,000 kronor.

För åtnjutande av tillskotten till distriktslantmätare, extra lantmätare och auskultanter med arvode böra reglerna för krigstidstillägg i tillämpliga delar lända till efter rättelse. I den mån särskilda tillämpningsföreskrifter må visa sig behövliga, torde de böra meddelas av Kungl. Maj:t.

Det föreslagna uppflyttandet av lantmateriauskultanterna från femte till fjärde klassen i resereglementet synes mig hava fog för sig. Bland jämförliga befattningshavare, som redan nu upptagas i sistnämnda klass, kunna, utom de av lantmäteristyrelsen omförmälda extra jägmästarna, nämnas assistenter vid skogsförsöksanstalten och vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, fiskeriassistent, biträdande tjänstemän vid Sveriges geologiska undersökning samt extra veterinärer. Jag torde framdeles få tillfälle att återkomma till denna fråga.»

Motion.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått en i anledning av ifrågavarande proposition av herr *Vasseur* i första kammaren väckt motion, nr 156, vari framställes, att riksdagen ville å extra stat anvisa ett anslag av 50,400 kronor till 56 stycken lantmateriauskultanter, vilka icke åtnjuta arvoden från medel å staten för lantmäteristaten i orterna, och vilka avlagt lantmäterixamen åren 1912, 1913 och 1914, att utgå med 300 kronor i arvoden för tiden den 1 juli 1917 till årets slut samt 600 kronor i arvoden för år 1918.

Utskottet.

Förevarande proposition avser beredande av tillfällig avlöningsförbättring åt vissa lantmätare.

Uti den föreliggande motionen yttras, att utöver de 40 oavlönade lantmateriauskultanter, vilka i propositionen föreslagits till erhållande av särskilda arvoden ytterligare 56 sådana auskultanter därav måtte komma i åtnjutande.

På sätt departementschefen påpekar, härflyta ifrågavarande lantmäteritjänstemäns inkomster huvudsakligen eller helt och hållet från arbete enligt för dem fastställd taxa. Som sådana inkomster icke grundläggas rätt till krigstidstillägg enligt av innevarande års riksdag beslutade grunder, skulle nämnda lantmätare uppenbarligen komma i en väsentligen sämre ställning än övriga statstjänare. I likhet med departementschefen anser utskottet förty det vara med rättvisa och billighet

överensstämmande, att nu ifrågavarande lantmäteripersonal beredes en särskild avlöningsförbättring. De av departementschefen i sådant avseende föreslagna grunder synas utskottet väl avvägda. Vad emellertid de oavlönade lantmateriauskultanterna angår har departementschefen ansett, att för dem ifrågasatta förmåner borde begränsas till att avse allenast 40 dylika befattningshavare. Utskottet anser emellertid att billighetsskäl tala för, att de auskultanter, som uti den föreliggande motionen ifrågasatts till erhållande av enahanda tillfälliga löneförbättring därav böra komma i åtnjutande. Utskottet har så mycket mindre att erinra mot en sådan tillfällig reglering av de oavlönade lantmateriauskultanternas avlöningsförhållanden, som erligt vad departementschefen meddelat, densamma icke torde bliva till hinder för framtida avlöningsregleringar.

Det för arvoden till berörda 56 lantmateriauskultanter erforderliga beloppet utgör 54,400 kronor. Härav torde ett belopp av 16,800 kronor böra få utgå under år 1917.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition samt herr Vasseurs ifrågavarande motion må

dels medgiva, att under år 1917 må såsom tillskott till krigstidstillägg utgå av statsmedel till distrikt-lantmätare 300 kronor, till extra lantmätare 360 kronor och till lantmateriauskultant med arvode från medel å staten för lantmäteritaten i orterna 360 kronor;

dels förklara, att för åtnjutande av sådant tillskott de angående krigstidstillägg meddelade bestämmelser skola i tillämpliga delar lända till efterrättelse, med rätt för Kungl. Maj:t att meddela de närmare föreskrifter, som för tillämpning av dessa bestämmelser kunna vara erforderliga;

dels medgiva, att Kungl. Maj:t må äga att, i överensstämmelse med av departementschefen tillstyrkta grunder, för år 1917 medgiva tillskott av statsmedel jämväl åt kommissionslantmätare och vice kommissionslantmätare, som fortfarande utöva praktisk verksamhet;

dels medgiva, att för såväl tiden från den 1 juli 1917 till årets slut som år 1918 arvoden å 600 kronor

må av statsmedel utbetalas till 96 lantmateriauskultanter, vilka icke åtnjuta arvoden från medel å staten för lantmäteristaten i orterna;

dels ock för nu angivna ändamål under titel »tillfällig avlöningsförbättring för vissa lantmätare» å extra stat för år 1918 under nionde huvudtiteln anvisa såsom förslagsanslag, högst, 150,400 kronor, ävensom medgiva, att Kungl. Maj:t må härav låta under år 1917 av tillgängliga medel utanordna intill 92,800 kronor.

Stockholm den 22 maj 1917.

På jordbruksutskottets vägnar:

RAOUL HAMILTON.

Närvarande: se utlåtande nr 102.